

**50 let postaje
GRS TRŽIČ**

»Brez idealizma, požrtvovalnosti in vdanosti reševalnemu poklicu v tej službi nikoli ni in ne bo šlo: šlo pa je še vedno doslej in bo tudi vnaprej šlo celo brez vsake opreme in tehnike, kadar so se pri človekoljubnem delu zbrali pravi ljudje.«

(Dr. Miha Potočnik ob 50-letnici slovenske GRS)

Našim prijateljem, s katerimi smo delili srečo v gorah

Tržiški gorski reševalci

50 LET POSTAJE GRS TRŽIČ

SLAVLJENCU NA POT . . .

Tržič, »v luknjo« stlačeno mestece s staro industrijo in znano po svojih smučarjih in alpinistih, je neločljivo povezan s svojimi prekrasnimi gorami, ki ga obdajajo.

Drugo leto bo minilo že osemdeset let, kar je bila ustanovljena tržiška podružnica SPD in od takrat dalje lahko govorimo o organiziranem planinstvu v Trziču.

Z vse večjim številom ljubiteljev gora je naraščala tudi potreba po organiziranem reševanju. Leta 1937 je bila ustanovljena Gorska reševalna služba v Trziču. Žal pa so nekateri jubileji povezani s tragičnimi dogodki in tako je tudi ustanovitev gorske reševalne službe v Trziču pospešila pravzaprav velika nesreča, ko je pod Škarjevim robom pod Storžičem izgubilo življenje devet mladih tržiških smučarjev in planincev. Od takrat dalje je gorska reševalna služba Trzič neprestano prisotna v vseh akcijah ne samo v Trziču, temveč na področju vse Slovenije. Njeni člani so člani raznih zveznih komisij in na ta način pomembno prispevajo svoj delež k razvoju GRS.

Gorska reševalna služba se je v vseh teh letih nenehno krepila in izpopolnjevala, tako v organizaciji in tehniki reševanja, kakor tudi v opremi, in je sedaj nedvomno ena od pomembnih delov družbene samozaščite.

Ne poznam področja, kjer bi se bolj izražala humanost, medsebojna pomoč, nesebičnost in druge lastnosti, s katerimi nenehno potrjujemo, krepimo in oblikujemo pravo človeško podobo, kot ravno pri delu gorske reševalne službe.

Za svoje nesebično in humano delo je bila GRS Trzič odlikovana z redom zaslug za narod s srebrnimi žarki.

V veliko čast mi je, da se vam lahko v imenu širše družbenopolitične skupnosti, Skupščine občine in družbenopolitičnih organizacij Trziča lahko zahvalim za vaše plemenito delo, hkrati pa vam k prejetemu odlikovanju in 50. obletnici obstoja iskreno čestitam.

**Predsednik SO Trzič
Ivan Kapel**

CILJ: PREVENTIVNO DELO

Ce si zamislimo, kako hitro minevajo tedni, meseci, letna obdobja in leta, petdeset let ni ravno dolgo obdobje. Ce pa je bilo potrebno petdeset let aktivno skrbeti za varnost v gorah, reševati ponesrečene, preventivno sestrreljevati plazove v okolici Zelenice, Dolžanove soteske in še kje ter opravljati druge obveznosti, ki sodijo k nalogam postaje GRS, je to še kako dolga doba, polna obvez in odgovornosti.

Ustanovitev Postaje GRS Tržič je vezana na eno največjih nesreč v naših gorah. Potreba po postaji v tem kraju je obstajala že prej, po omenjeni nesreči v grebenu pa so se klici in potrebe po pomoči vrstili vse pogostejše.

Tržiški reševalci kvalitetno rešujejo v svojem goratem področju. Niso le dobri reševalci, temveč tudi tovariši; v celoti so sestavljali reševalno ekipo, ki je iskala ponesrečeno letalo v daljnem Adenu; sodelovali so v reševalnih ekipah pod Breithornom; priskočili so na pomoč reševalnim ekipam drugih postaj in še veliko je akcij, kjer so nesebično pomagali.

S svojim kvalitetnim reševanjem in preventivnim delom je reševalno moštvo Tržič med najboljšimi v slovenski GRS, s tem pa je tudi prešlo okvire svoje postaje. Nekateri člani tržiške postaje opravljajo najodgovornejše funkcije v vodstvu slovenske GRS, kot pedagogi in strokovnjaki pa tržiški reševalci in zdravnik postaje že desetletja opravljajo tudi vzgojnoizobraževalno delo GRS v Sloveniji in Jugoslaviji. Tržiški reševalci so uspeli vse do danes izbrati za načelnike moše, ki so z velikim poslušom za dogajanja v gorah dobro vodili postajo in s strokovnim usmerjanjem moštva v delu in akcijah upravičili z izvolitvijo dano jim zaupanje.

Postaja je vsa ta leta znala pritegniti k sodelovanju potrebne ljudi. S posrečeno povezavo in sodelovanjem moštva postaje s člani alpinističnega odseka so si zagotovili kadrovsko bazo, obojestrano strokovno rast in kvalitetni razvoj.

S specializacijo dela v GRS je Postaja GRS Tržič dobila še trdnjšo vlogo v svojem kraju in dodatno upravičila svoj obstoj. Vodniki lavinskih psov, še zlasti pa njeni strokovnjaki za umetno proženje plazov,

opravljajo zelo pomembno delo v občinskem štabu civilne zaščite, spremljajo stanje na terenu in sestavljajo poročila o ogroženosti pred plazovi.

Ali je po vsem povedanem potrebno še kaj napisati o jubileju? Še marsikaj bi lahko navedel, a jedro ugotovitev je pred nami.

Moštvu postaje čestitam za dosežene rezultate in se jim zahvaljujem za opravljeno delo.

Tovarišem, ki so vodili postajo, pa dajem za kvalitetno in uspešno vodenje priznanje z željo, da bi bili tržiški reševalci tudi v bodoče tako tvorni in aktivni v domačem kraju in pri delu slovenske GRS, kot so bili do sedaj.

Načelnik komisije za GRS
pri Planinski zvezi Slovenije
Danilo Škerbinek

4

5

Janez Kavcar

ORIS ZGODOVINE GORSKE REŠEVALNE SLUŽBE V TRŽIČU

Stisnjen v tri ozke dolinice ob vznožju Karavank, v svet prepoln lepote, a skop in trd za preživetje, se je tržiški človek že davno srečal z množico naravnih nevarnosti in nesreč, proti katerim se je moral bojevati in v nesrečah reševati soljudi.

V rimskih časih o gorništvu še ni sledu, ko je čez Ljubeljski prelaz vodila pot, ki je povezovala mesti Virunum na Gosposvetskem polju z Emono, današnjo Ljubljano. O potovanjih Rimljanov pričajo kamni, ki so jih postavljali ob Ljubeljski poti v spomin na nesreče, ki so bile posebno pogoste pozimi, ko so Ljubelj, kot še danes, zasipali snežni plazovi.

V svoji knjigi Zgodovinski drobcji župnije Tržič iz leta 1936, nekakšni zgodovini Tržiča, Viktor Kraglj niza vrsto podatkov o nesrečah, ki so se zgodile predvsem na Ljubelju. Tako zvmemo za presenetljive podrobnosti o ponesrečenih celo pred letom 1770, ko je bila čez Ljubelj uvedena redna poštna zveza med Ljubljano in Celovcem.

Tržiška podružnica SPD je bila ustanovljena 17. junija 1908. leta. Ob ustanovitvi je imela 27 članov, ki pa se je kmalu povečalo. Ko sta leta 1912 dr. Jernej Demšar in dr. Josip Tičar ustanovila prvo slovensko reševalno postajo v Kranjski gori, je baron Fritz Born z Ljubelja na občnem zboru podružnice SPD Tržič z negotovanjem ugotavljal, da »odkar je ustanovljena podružnica v Tržiču, je zapaziti med ljudmi veliko večje zanimanje za hribolastvo. Ob nedeljah so pravi roji ljudi po naših planinah.«

Ozki interesi posameznikov planinskih prizadevanj v Tržiču niso mogli zaustaviti. Planinstvo je vse bolj dobivalo tudi svojo narodnoubudilno vlogo.

Tržiški planinci so v letu 1927 zgradili nov smučarski dom na Kofcah, smučanje pa je s planinstvom postajalo vse bolj »tržiški šport«. Z vse večjim številom ljubiteljev planin v tržiškem kotu je naraščala tudi potreba po ustanovitvi gorske reševalne organizacije, ki bi skrbela, da bi bile planinske poti in smučarski tereni okoli Tržiča bolj varni. Po zaslugi neumornega tržiškega planinskega zanesenjaka Nadislava Salbergerja so o delovanju tržiške postaje GRS ohranjeni zanimivi

6

V
Zapisnik
odkrovnice se je, ki se je vrtila dne
30/12 30. ob 1. zvezi v tokrat. Pošta ob
navednosti; razen q. d. d. met. Poblaka vseh.
Predsed. podružni uvodoma naravni malo
preide na 1. točko dneva podo.
Litanje kaj. razvoja se je odobr.
L ga trika: Pristava, f. Ivan Loncar kot
ga. Slov. sta podala ponudbo o ustotopni od
prodavnice vina in pivo; in nico Loncar
od p. vina in pivo 1.50, Slov. pa od vina 3.50
od katerega se bo vina narocilo, bosta odločila
q. Kofcah in Kofcah; prodarjati je hebar
da se marna sledati; ne samo na ponudbo
odstopke, kemali na kvaliteto.
Vokopni na se je delovila 20 v ka voko
Laršicarua Angelerker. Pred. ga Lajovic bo
napravila paviljon in tam prodajala stariice
je pravitno vedem. Nabivalne pole se postijo
na svicolov in nico Lajovi; Paganu Fran. Lea.
nie delina niohka. Pristava Prunovic Mita.
Golnik. Mati Peter Kovon Proprohuk Trum
Lajovic joško L. Anca Ankele Ivan, Kofcah Fran.
in Lajovic Fran. Lom Megli Tac. Prili.
Radon Slov. Lajovic Fran. Androj; Lajovic, Laj.
Prunon Fran. Bishica Lajovic Lajovic, Loro Lajovic
Nadatelj pred. poročil o seje ki se je vrtila 2.50
L. Uredbo pravilnika, f. reševalni odseki in rojoni
Lajovic Lajovic in Lajovic) na javnosti se bo vrtila 1.50
od nas se mora postati 3.50
Lajovic je tudi; ka stalno prisidna v

Ljubljano, beba bo napraviti nov pravilnik, ki bo dalo večjo delavnost. Venočini so bili razpisani v mestu druzini Senj in Hrovatin. Pri skiciranju je omenil predsed. da bo beba napraviti, prošnje za stavno opretilo Plan. doma. Tajnik poroča, da je podpisal prošnje za središče, pisal je tudi: na lesne obratke na Jesenic, kot pomembne za prodajo vina pine, stavice in tobaka.

Členi klub se doloci pri prihodnji seji. Pismo od G. D. Benkovića dne 19/12. Za vsako leto o vsaki strani se je spričevalo, odbor pa sklene, da se o tej zadevi sploh ne praga.

Ljubljana 1937. g.
 Miroslav
 (Signature)

dokumenti, ki pričajo o njeni ustanovitvi in delu. V originalu zapisnika seje odbora podružnice SPD Tržič z dne 30. 12. 1930 beremo o ustanavljanju reševalnih odsekov po podružnicah SPD. Prav tako pa zveemo, da bo na Jesenicah organiziran reševalni tečaj, na katerega naj bi iz Tržiča poslali tri člane.

Ustanovitev reševalnega odseka se je v Tržiču še za nekaj let zavlekla. V gorah okoli Tržiča pa se je zgodilo že nekaj nesreč. Nadislav Salberger je v svojem arhivu zapisal, da so leta 1927, ob otvoritvi Doma na Kofcah, za prenos ponesrečenca z zlomljeno nogo v dolino poklicali gasilce; Petra Krajnerja, puškarija iz Borovelj, ki se je smrtno ponesrečil 16. avgusta 1932 na Zelenici, so v dolino spravili avstrijski orožniki; iz leta 1933 vemo za nesrečo Valentina Koširja, kmeta iz Zapuž, ki se je 27. avgusta ponesrečil v Begunjsčici pri nabiranju planik; dober mesec pred tem, 23. julija, jo je v nesreči pri trganju planik na Zelenici srečno odnesel Fric Frank.

V arhivu podružnice SPD Tržič iz leta 1935 spet beremo o seji odbora z dne 16. marca, na kateri odbornik Markelj ml. predlaga ustanovitev reševalnega odseka. Na seji odbora 24. marca 1935 odbornik Boskovič ponovno »poziva, da se v ta namen osnuje reševalni odsek, podružnica pa naj zbere zadostno število članov, ki imajo veselje, zanimanje in so sposobni za tak posel.«

Na občnem zboru podružnice SPD Tržič, 11. januarja 1936, je bil za odbornika izvoljen tudi Avgust Primožič ml. Na zboru so zopet razpravljali o ustanovitvi reševalnega odseka. V ohranjenem zapisniku, po povzetku razprave g. Kališnika o potrebi po ustanovitvi reševalnega odseka, beremo: »G. Primožič ml. izjavi, da bo zadevo on kot novi odbornik uredil.«

V jubilejni številki Planinskega vestnika, posvečen 60-letnici PD Tržič, številka 10 iz leta 1968, je v prispevku o zgodovini tržičkega alpinizma Marjan Perko zapisal: »Pobudo za ustanovitev plezalnega odseka je dala pravzaprav velika smučarska nesreča pod Škarjevim robom na Storžiču. Številna reševalna ekipa z Jesenic (Joža Čop, Andrej More-Gandi, Matevž Freljih) in iz bivše jugoslovanske vojske je zanetila željo tudi pri tržičkih planincih in smučarjih, da bi imeli svojo lastno reševalno ekipo, lastno gorsko reševalno službo in sposobne plezalce-alpiniste.«

Tako je bila leta 1937 Gorska reševalna služba v Tržiču tudi dejansko ustanovljena. Prvi načelnik reševalnega odseka je postal Avgust Primožič.

Storžiška nesreča, v kateri je v snežnem plazju izpod Nageljnovih čeri pod Škarjevim robom v Storžiču 29. marca 1937 izgubilo življenje devet mladih tržičkih smučarjev in planincev, je globoko in boleče zarezala v tržičko planinstvo. Smučanje se je v Tržiču tedaj že dodobra uvelja-

vilo, razvijalo pa se je predvsem v okviru podružnice SPD, četudi so tržički smučarji dosegli že kar vidne rezultate na tekmovanjih. Bera mladih življenj je bila prehuda in storžiška nesreča je odmevala iz Tržiča po vsej tedanji Sloveniji in Jugoslaviji.

29. 1. 1938 je načelnik reševalnega odseka Avgust Primožič na občnem zboru SPD Tržič že poročal o obeh reševalnih akcijah v letu 1937. V poročilu je načel problem opreme, ki je tržički reševalci nikakor niso mogli dobiti od glavnega reševalnega odseka v Ljubljani. Razpravo o tem problemu je zaključil odbornik Boskovič: »Stališče glavnega odbora napram podružnici moramo smatrati kot zelo žaljivo. Reševalno opremo moramo dobiti. Energično naj se zahteva (opremo), odbor naj se zaveda svojih pravic in naj ne gleda samo na dolžnosti, katere izpolnjuje. Kam bomo prišli, če bomo samo dajali!«

V letih 1939, 1940 in delno leta 1941 je reševalni odsek vodil Danilo Cingerli. V podružnici SPD Tržič je bilo za vsa leta od ustanovitve značilno tesno sodelovanje reševalnega in plezalnega (alpinističnega) odseka. Na občnem zboru leta 1938 je Cingerli poročal, »da se bo sočasno s plezalnim vršil tudi reševalni tečaj.« Sprašuje o nabavi novega inventarja za odsek. Pravi: »Piše naj se na tovarno motovoza Grosuplje po vzorce pletenih vrvi premera 8, 12 in 14 milimetrov, ter naj se zaprosi za analogen popust, kot ga ima Skala. Kline bomo napravili sami doma, odobri se pa potreben nakup vsaj osem karabinarjev.«

V Planinskem vestniku iz leta 1940 v poročilu z dne 17. 2. beremo, da je imel reševalni odsek tedaj osem članov in dva pripravnika, ter da so reševalci že reševali na smučarskih tekmovanjih v okolici Tržiča, kjer je bilo pet nezgod.

Z odlokom nemške državne policije, 24. 4. 1941, je morala podružnica SPD Tržič prenehati s svojim delovanjem, s tem pa je zamrla tudi organizirana dejavnost alpinistov in gorskih reševalcev v Tržiču. 5. avgusta 1941 so pod Storžičem padle prve žrtve NOB v tržički občini. Požgana je bila Verbičeva koča. Pozneje sta zagoreli še Koča na Zelenici in Dom na Kofcah. Mnogi tržički gorski reševalci so se vključili v vrste narodnoosvobodilne vojske. Maks Debevc, Rok Kramar in Stanko Poljanšek pa so za svobodo žrtvovali tudi svoja življenja. Po osvoboditvi se je na pobudo jeseniških alpinistov v Sloveniji obnovila gorska reševalna služba s sedežem na Jesenicah. Tu je bila tudi centrala GRS, ki je imela svoje baze, postaje in obveščevalne točke po vseh reševalnih središčih. Z obnovljeno dejavnostjo Planinskega društva v Tržiču (18. 9. 1945) je oživel tudi delo gorskih reševalcev. V arhivu postaje GRS Tržič je ohranjen seznam tržičkih reševalcev z dne 25. 7. 1945; polovica reševalcev je bila še v enotah nove jugoslovanske ljudske armade.

6. 12. 1945 je načelnik GRS Tržič, Nadislav Salberger, na občnem zboru poročal: »V Tržiču se je v navzočnosti jeseniških gorskih reševalcev Joža Čopa in Staneta Koblerja vršil ustanovni sestanek, katerega se je udeležilo precejšnje število naših plezalcev. Na sledeči seji se je za GRS konstituiral odbor. Obveščeni smo, da dobimo reševalni material. Kar imamo sedaj opreme, t. j. vrvi, kline in podobno, imamo skupno s plezalnim odsekom. Inventar se je povečal z derezami za vse člane. Kakšne nesreče nismo imeli, bilo je le nekaj manjših prask nekaterih planincev.«

V letu 1947 imajo tržički reševalci dve reševalni akciji, o katerih na občnem zboru PD Tržič 15. 12. 1947 Nadislav Salberger poroča: »Nesreč večjega značaja nismo imeli. Tekom zime smo rešili smučarja, ki si je zlomil ključnico. Tekom poletja smo bili pozvani, da poiščemo planince, ki so se baje izgubili na Košuti. Naše iskanje je bilo brezuspešno, ker so se baje pretihotapili preko meje.« Burni povojni čas je prinesel tržičkim reševalcem še prenekatero »mejaško akcijo.«

Kljub razvitemu alpinizmu, planinstvu in smučanju v Tržiču, je bilo članstvo v GRS omejeno. V severni steni Storžiča so gradili bivak. Gonilne sile gradnje so bili prav alpinisti — gorski reševalci. Leta 1948 so se tržički reševalci udeležili zbora gorskih reševalcev na Vršiču. »Kot najboljšemu moštvu nam je Centrala dala priznanje

Z enega prvih reševalnih tečajev pred vojno

in smo dobili v dar kar dva cepina.« je na občnem zboru PD Tržič 10. 12. 1948 poročal načelnik Nadislav Salberger.

Vodstvo postaje je v tem letu prevzel Marjan Perko, za njim pa v letih 1950 in 1951 ponovno Nadislav Salberger. Leta 1952 pa je bil načelnik Lojze Zaletel.

Usoda je tragično posegla tudi v vrste tržiških alpinistov in reševalcev. V Storžiču sta se 10. 7. 1949 smrtno ponesrečila Jože Cankar in Edi Perko.

Leta 1952 se je v Špikovi steni zgodila huda nesreča. Tega leta je GRS v Sloveniji doživljala hudo krizo, tako da se je še istega leta reorganizirala. Dobila je kolektivno vodstvo na čelu z dr. Marjanom Brečijem, svoj sedež pa je imela v Ljubljani. Terenske postaje so dobile popolno akcijsko in operativno veljavo.

V Tržiču je bilo delovanje GRS leta 1952 še posebej živahno. Postaja je dobila precej nove opreme: dva reševalna čolna, gorska nosila, reševalno vrečo, spojke za smuči, pomožne vrvi, luči in sanitetni material.

V dneh od 30. 4. do 4. 5. je bil pod Storžičem spomladanski zbor reševalcev, ki ga je organizirala postaja GRS Tržič. Udeležilo se ga je skoraj 80 reševalcev iz vse Slovenije.

Od 19. do 21. julija istega leta pa je bil na Vršiču jubilejni zbor ob 40. obletnici GRS. Ob tej priliki je bilo v Mojstrovki izvedeno pokazno stensko reševanje. Tržiška četverka reševalcev se je odlično odrezala in za jeseniško ekipo zasedla drugo mesto.

V petdesetih letih postaja tesno sodeluje z alpinističnim odsekom, s katerim si deli tako opremo kot kadre. Ob matičnem planinskem društvu Tržič sta nastali v tržiskem okolju še dve novi planinski društvi, v Križah in Podlublju, s čimer se je dejavnost GRS močno razširila. Število reševalcev se je v letu 1953 povečalo na devet. Imeli so tri pripravnike, oskrbovali pa so že 12 obveščevalnih točk. Občutno je naraščalo tudi število reševalnih akcij. Leta 1954 so tržiški reševalci opravili kar enajst reševanj. Zal so v dolino kar trikrat prinesli mrtve planince oziroma alpiniste.

Leta 1957 je bila organizacija zbora gorenjskih reševalcev poverjena tržiskim reševalcem. V okviru zbora so Tržičani izvedli tudi reševalno vajo, na kateri so prvič predstavili gorska nosila za izvedbo težjih reševanj v gorah.

Februarja 1960 je bila v Košuti ena najboljšežnejših reševalnih akcij GRS v Tržiču. Trajala je od 8. do 10. februarja, v akciji pa je sodelovalo trinajst tržiških reševalcev. Iskali so Avstrijca Otmarja Schafferja iz Celovca. V zaključku poročila o tej akciji je Nadislav Salberger pripisal: »Bilo je to prvo reševanje naše postaje na našem območju

skupno z reševalci iz Avstrije (ABW). Tudi iskanje z avionom in helikopterjem se je v Košuti prvič vršilo.«

Z naraščanjem števila gorskih nesreč v šestdesetih letih se je povečalo tudi število reševalcev, ki so prihajali predvsem iz vrst alpinističnega odseka. Vodstvo postaje je za Nadislavom Salbergerjem leta 1962 prevzel Marjan Salberger.

13. 12. 1962 je snežni plaz na Zelenici zasul dve skupini graničarjev, ki sta se srečali na plazovitem terenu na graničarski poti, ki je vodila nekoliko nižje od sedanjega Doma na Zelenici. V skupini je bilo dvanajst vojakov in dva oficirja. Obsežno dvodnevno reševalno akcijo, v kateri je sodelovalo skoraj 60 reševalcev iz Tržiča, Kranja in Jesenic z lavinskimi psi, miličniki in gasilci sta vodila Marjan Salberger in Lojze Zaletel. V snegu sta izgubila življenje mlada graničarja JLA Ostoja Gluvišič iz Siska in Branislav Todorov iz Zrenjanina.

V plazu sta umrla vojaka

V poročilu o akciji je Marjan Salberger opisal nesebična prizadevanja reševalcev, ki so se trudili iztrgati mlada življenja iz snežnega objema, vendar je bila narava močnejša.

»Vsi reševalci so z visoko zavestjo in polno mero požrtvovalnosti, kljub stalni nevarnosti, ki je grozila z novimi plazovi, izvrševali svoje naloge v celoti in brezhibno. Disciplina in tovarištvo sta bila na višku.

Celotna akcija je potekala brez zapletov in motenj, seveda v mejah možnosti, ki so jih narekivale razmere,« zaključuje poročilo Marjan Salberger.

V reševalnih akcijah, ki jih v tem času izvedejo v tržiskih gorah, je omembe vredno reševanje 5. avgusta 1967 na Kriški gori, ko so reševalci pomagali skupini planincev, ki je zašla v megli in nemočna obstala nedaleč od planinske kočice.

Dr. Andrej Robič, zdravnik postaje GRS Tržič, je tedaj prvič v naših gorah pri reševanju uspešno uporabil metodo oživiljanja podhlajencev s toplotnim ovojem.

Nekateri splošni zdravniki zdravstvenega doma Tržič so že pred dr. Robičem sodelovali v akcijah domače postaje GRS in ji nudili strokovno pomoč ter pomagali pri usposabljanju reševalcev. To so bili predvsem dr. Živec, dr. Martinič in drugi.

Leta 1964 je začela obratovati žičnica na Zelenici. S tem se je dejavnost tržiske postaje GRS razširila, saj so morali opravljati reševalno službo še na smučišču Zelenica. Na dokaj zahtevnem smučišču, ob tedaj še skromni varnostni smučarski opremljeni, je bilo nezgod smučarjev zelo veliko. Leta 1966 je bilo na Zelenici 109 smučarskih nesreč. Zaradi posebnosti zeleniških smučišč je bilo potrebno umetno prožiti snežne plazove. V začetku so samo redne enote JLA umetno prožile plazove. Ker so pri proženju plazov uporabljali trofejno municijo, niso vedno dosegli želenega učinka. Takrat v naši GRS še ni bilo minerjev snežnih plazov, člani reševalne postaje pa so rednim enotam JLA pri miniranjih vendarle nudili svojo strokovno pomoč.

Leta 1967 je bil pod Storžičem zbor reševalcev iz Slovenije. Zbor so organizirali tržiški reševalci, ki tega leta uspešno proslavijo tudi svojo 30. obletnico.

Po dolgoletnih prizadevanjih so tržiški reševalci istega leta dobili svoje prostore v zgradbi zdravstvenega doma Tržič. Prvič po ustanovitvi se prične ločevati dejavnost reševalne službe in alpinističnega odseka, vendar se zgledno sodelovanje nadaljuje.

Zal smrt ponovno poseže tudi v vrste tržiskih reševalcev: na Grossglocknerju se leta 1963 smrtno ponesreči Janez Hladnik; v Storžiču se pozimi leta 1965 pri sestopu ponesreči Miro Rožič, najstarejši sin iz družine, ki je tržiški GRS dala kar šest reševalcev; v Bavarski smeri v Triglavu se septembra 1969 smrtno ponesreči Riko Salberger. Sedemdeseta leta se za tržiško postajo GRS začnejo s posebno reševalno akcijo na gori Šamzon nad Adenom v Jemenu, kjer se je koncem marca leta 1972 zrušilo letalo ljubljanske Inex Adrie. Sedem tržiskih reševalcev in eden iz Kranja, ki jih vodi Anton Kralj, opravi težavno žalostno delo. Zanimivo akcijo je v Zborniku ob 70. obletnici GRS v Sloveniji Marjan Salberger tudi podrobno opisal.

Z odlokom Izvršnega sveta Skupščine občine Tržič je bila leta 1976 tudi v Tržiču ustanovljena Komisija za varstvo pred snežnimi plazovi. Jedro komisije sestavljajo prav člani postaje GRS. Pravzaprav je komisija formalno obstajala že prej, vendar njena pristojnost ni bila podrobneje določena. S preventivno dejavnostjo in ukrepi, ki jih je uvedla, je komisija bistveno pripomogla k povečanju varnosti pred snežnimi plazovi. Na osnovi njenih pripomb so bili v Tržiču izdelani načrti za ukrepanje ob izrednih razmerah.

V tržičski okolici pride štirideset let po storžiški nesreči iz leta 1937 do druge največje nesreče v snežnih plazovih. 11. januarja 1977 v snegu pod Zelenico ugasnejo življenja štirih dijakov Iskrinega šolskega centra iz Kranja in dveh njihovih učiteljev. Tržičski reševalci, ki se jim pridružijo še kolegi iz Bohinja, Kranja, Kamnika, Ljubljane, Radovljice in z Jesenic, opravijo v izredno težavnih razmerah nevarno delo. Kljub nesebičnim požrtvovalnim prizadevanjem v izredno nevarnih razmerah, belim snežnim grotam niso mogli iztrgati življenj.

Predsedstvo skupščine gorenjskih občin se je reševalcem za opravljeno delo zahvalilo s posebnim priznanjem, v katerem so med drugim zapisali: »Reševanje ponesrečenec je bilo izredno naporno in nevarno. Težki in stalno spremenljivi vremenski pogoji so preznajili in ogrožali prezeble reševalce gorskih reševalnih ekip iz Bohinja, z Jesenic, iz Kamnika, Kranja, Ljubljane, Radovljice in Tržiča ter pripadnike enot JLA iz Radovljice, Momčila Marjanca iz Kranja in karavle Ljubelj; nadalje pripadnike UJV iz Kranja, enot PM Tržič in PMM Ljubelj, ekipe civilne zaščite Iskra Kranj ter vse druge, ki se jim je v nekajdnevni naporni reševalni akciji posrečilo vsaj delno omiliti težke trenutke svojcem in sodelavcem ponesrečenih.

Akcija je bila izredno dobro organizirana, hitra in uspešna, za kar reševalci, ki so s svojim nesebičnim in humanim delom ponovno dokazali svoje vrednote in da so pomembni in potrebni del naše socialistične samoupravne celote, zaslužijo vse priznanje.»

Postaja GRS slavi leta 1977 že svojo štiridesetletnico. V tržičkem paviljonu NOB organizirajo člani postaje razstavo »GRS Tržič 1937—1977«, na Zelenici pa izvedejo prikazno vajo sodobnih metod reševanja. Prvič so prikazali težko stensko reševanje z uporabo dvojne vitle. Pri vaji so uporabili tudi helikopter, ki pa zaradi megle ni mogel pristati na Zelenici, ampak na Ljubelju.

Vaji so poleg predstavnikov GRS iz Slovenije prisostvovali tudi člani institucij, ki tesno sodelujejo z gorsko reševalno službo. Izsledki vaje so bili predstavljeni na zasedanju IKAR.

V jubilejnem letu ima postaja 37 reševalcev in pripravnikov, številno izvedenih reševalnih akcij pa po nekaj letih začne ponovno naraščati.

16

Pri vodenju postaje GRS Tržič leta 1978 po 18-letnem plodnem delu Marjana Salbergerja zamenja Anton Kralj. Avgusta tega leta štirje člani pomagajo ekipi Televizije Ljubljana pripraviti prvi neposredni televizijski prenos z vrha Triglava; šest let kasneje jih šest sodeluje pri realizaciji televizijskih prenosov zimskih olimpijskih iger v Sarajevu z Bjelašnice.

Sredi osemdesetih let ima postaja GRS že 42 članov in sedem pripravnikov. Postaja se tudi strokovno okrepi: v njenih vrstah so že štirje inštruktorji, pet minerjev snežnih plazov, trije vodniki lavinskih psov, trije zdravniki in trije reševalci — letalci.

S svojo aktivnostjo in strokovnostjo prispevajo Tržičani svoj delež k razvoju GRS v Sloveniji: tržičski reševalci se kot predstavniki GRS udeležijo nekaterih zasedanj IKAR; dr. Andrej Robič vodi zdravniško podkomisijo naše gorske reševalne organizacije; Marjan Salberger podkomisijo za opremo in tehniko; Anton Kralj je član zvezne izpitne komisije.

Jedro postaje tvorijo tržičski alpinisti, ki postajajo vse rednejši udeleženci jugoslovanskih alpinističnih odprav v tuja gorstva. Po uspešno osvojenem vrhu Jalung Kang v Himalaji 23. 4. 1985 se je tamkaj smrtno ponesrečil Borut Bergant.

V začetku jubilejnega leta 1987, komaj nekaj ur po zaključku reševalne akcije v Dolini, v kateri je zadnjič sodeloval, pa ostane 26. 1. postaja brez svojega najstarejšega aktivnega člana Lojzeta Zaletela, ki umre v prometni nesreči.

17

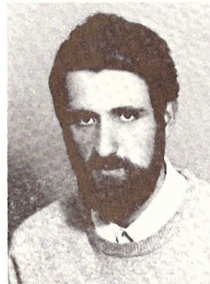
ČLANI GORSKE REŠEVALNE SLUŽBE TRŽIČ, KI SO SE SMRTNO PONESREČILI V GORAH

Bogomir Rožič (Storžič, 2. 2. 1965), roj. 14. 10. 1942

Janez Hladnik (Grossglockner, 26. 8. 1963), roj. 30. 3. 1939

Riko Salberger (Triglav, 28. 9. 1969), roj. 3. 4. 1946

Borut Bergant (Jalung Kang, 22. 4. 1985), roj. 20. 11. 1954

18

Marjan Salberger

PREGLED NESREČ S SMRTNIM IZIDOM V TRŽIŠKEM GORSKEM OKOLIŠU

STORŽIČ

1. Vili Radon	08. 1937
2. Jože Cankar	10. 07. 1949
3. Edi Perko	10. 07. 1949
4. Ljudevit dr. Marčun	20. 06. 1954
5. Stanko Mandarič	16. 05. 1956
6. Franc Zupan	18. 02. 1959
7. Vinko Zupan	18. 02. 1959
8. Marjan Beravs	07. 02. 1960
9. Bogomir Rožič	03. 02. 1965
10. Vojko Kum	08. 06. 1968
11. Franc Inamo	31. 12. 1972
12. Tatjana Božič	22. 07. 1976
13. Štefka Mlinar	24. 09. 1978
14. Vladislav Berger	22. 08. 1980
15. Milan Stvarnik	22. 11. 1980

Plaz pod Škarjevim robom

1. Vinko Sarabon	29. 03. 1937
2. Zdravko Kostanjevec	29. 03. 1937
3. Vili Plajbes	29. 03. 1937
4. Rudolf Plajbes	29. 03. 1937
5. Janko Mladič	29. 03. 1937
6. Miro Ovsenek	29. 03. 1937
7. Kristijan Stegnar	29. 03. 1937
8. Vinko Lombar	29. 03. 1937
9. Albert Ahačič	29. 03. 1937

BEGUNJŠČICA — ZELENICA

1. Miloš Mencinger	15. 08. 1948
2. Milan Sinkovec	29. 03. 1948
3. Viktor Kavčič	11. 04. 1954

19

4. Ivan Tomažević	05. 09. 1954
5. Franko Kriškovič	18. 09. 1956
6. Anton Koman	12. 04. 1957
7. Marija Serjan	22. 08. 1958
8. Branko Lazič	23. 11. 1959
9. Živo Vuletič	23. 11. 1958
10. Marija Rupnik	19. 08. 1959
11. neznanec (skelet)	22. 08. 1959
12. Ignac Demšar	22. 09. 1962
13. Rudolf Manker	15. 09. 1963
14. Janez Rezar	03. 10. 1970
15. Franc Reš	07. 07. 1972
16. Peter Hafner	14. 06. 1973
17. Jože Kušter	28. 09. 1975
18. neznana Čehinja na Begunjskem plazu	

PLAZ — ZELENICA

1. Branislav Todorov	13. 12. 1962
2. Ostoja Glavišič	13. 12. 1962
3. Jože Povše	11. 01. 1977
4. Ivan Stružnik	11. 01. 1977
5. Dušan Bešter	11. 01. 1977
6. Roman Kosce	11. 01. 1977
7. Matjaž Kekec	11. 01. 1977
8. Emil Novak	11. 01. 1977

KOŠUTA — južna in severna stena

1. Ivan Kafka	25. 08. 1937
2. Ločka	1939
3. Viktor Ribič	24. 07. 1949
4. Marjan Faganelli	02. 08. 1956
5. Ljubivoj Milojković	12. 09. 1956
6. Otmar Schöfer	29. 05. 1960
7. Jože Pintar (zmrznil ob cesti)	17. 01. 1961
8. Meglič (Gebnov)	
9. neznan Avstrijec	24. 07. 1975
10. neznana Avstrijka	24. 07. 1975
11. Anton Koman	12. 04. 1957
12. B. L., nadjen skelet	
13. Anton Prestor	01. 04. 1979
14. Vinko Primožič, lovec	
15. Vinko Šefic	

20

BABA — Košutica nad Ljubeljem

1. ameriški oficir	1945
--------------------	------

VRTAČA — NEMSKI VRH

1. Heinz Grillitz	14. 09. 1964
2. Avstrijec	31. 12. 1972
3. Vesna Žnidaršič	
4. Adolf Jus	15. 09. 1957

DOBRČA

1. Anton Renko	22. 04. 1962
2. Peter Habjan, ing.	14. 10. 1963
3. Filip Šarabon	04. 07. 1975

KRIŠKA GORA

1. Zaplotnik, lovec	pred vojno
2. Jože Verdir	24. 06. 1934
3. Saša Penko	02. 01. 1975
4. Frančiška Komac	05. 08. 1967
5. Alfred Komac	05. 08. 1967
6. Balantič	1978
7. Danica Švigelj	03. 11. 1964
8. Tomaž Koželj	15. 06. 1980

21

NAČELNIKI GORSKE REŠEVALNE SLUŽBE V TRŽIČU 1937—1987

Avgust PRIMOŽIČ	1937—1938
Daniilo CINGERLI	1939—1941
Nadislav SALBERGER	1946—1947
Marjan PERKO	1948
Nadislav SALBERGER	1949—1951
Alojz ZALETEL	1952
Nadislav SALBERGER	1953—1961
Marjan SALBERGER	1962—1978
Anton KRALJ	1979—1987

Janez Lončar-Sodr

V TUJIH GORSTVIH IN STENAH

Usposobljenost postaje gorske reševalne službe je odvisna od sestave članstva. Jedro so alpinisti, ki s svojo aktivnostjo in kondicijsko pripravljenostjo lahko prenesejo vse težave in zahtevnosti reševanja v gorah. Zato tudi mi izbiramo kandidate za člane v alpinističnem odseku PD Tržič. Aktivnost članov odseka se odraža v plezalnih vzponih vseh težavnostnih stopenj doma in v tujini ter udeležbi na odpravah v najtežje stene in na najvišja gorstva sveta.

Kratek kronološki pregled udeležb naših članov v preteklih dvajsetih letih:

LETO 1968	SSSR: KAVKAZ — PIK KAZBEC — 5045 m
	Jože Rožič in Riko Salberger
LETO 1969	SSSR: PAMIR — PIK LENIN — 7132 m
	Riko Salberger
LETO 1972	SSSR: PAMIR — PIK KOMUNIZMA — 7495 m
	Ludvik Rožič
LETO 1973	ZDA: YOSEMITE
	Dušan Srečnik in Janez Lončar

22

LETO 1975	NEPAL: MAKALU — 8481 m
	Dušan Srečnik in Janez Lončar
LETO 1977	PAKISTAN: KARAKORUM — GASHERBRUM I —
	HIDDEN PEAK — 8068 m
	Borut Bergant, Filip Bence in Janez Lončar
LETO 1978	PERUJSKI ANDI: SALZAKANTAY — 6370 m
	Libor Anderle
	ZDA: stene v COLORADO, WYOMING, DACOTA
	Borut Bergant in Iztok Tomazin
	SSSR: KAVKAZ — stena PIRAMIDE — 3500 m
	Slavko Frantar
LETO 1979	NEPAL: MONT EVEREST — 8848 m
	Borut Bergant
	SSSR: PAMIR — v stenah PIK REVOLUCIJE — 6974 m
	PIK PAR. KOMUNE — 6350 m
	PIK LJAPNAZAR — 5988 m
	Slavko Frantar
LETO 1981	NEPAL: LHOTSE — 8501 — južna stena
	Slavko Frantar, Borut Bergant, Iztok Tomazin in Filip Bence
LETO 1983	NEPAL: ANNAPURNA — 8091 m
	Borut Bergant
	PERUJSKI ANDI: SALZAKANTAY — 6370 m japonski greben
	— prva ponovitev
	Slavko Frantar
	SSSR: PIK KOMUNIZMA — 7495 m
	PIK KORŽENEVSKE — 7105 m
	Iztok Tomazin
LETO 1984	AFRIKA: KILIMANJARO — 5895 m
	Iztok Tomazin
LETO 1985	NEPAL: JALUNG KANG — 8505 m
	Borut Bergant in Filip Bence
	NEPAL: DHAULAGIRI — 8167 m — vzhodna stena
	Iztok Tomazin
	SSSR: TJENŠAN — v stenah
	PIK SVOBODNE KOREJE — 4700 m
	PIK BALJAN BASI — 4500 m
	Slavko Frantar
LETO 1987	NEPAL: LHOTSE ŠAR — 8400 m
	Filip Bence
	NEPAL: TRISUL — 7120 m — zahodna stena
	Slavko Frantar

23

CANKARJEV GREBEN V STORŽIČU

Krepak stisk rok po preplezani Kramarjevi smeri — vrh Storžiča — je za osemnajstletnega plezalca pomenil, da ga v steni s soplezalci ni vezala samo vrvi, temveč tudi prijateljstvo.

Po stari navadi takratnih plezalcev sva se z Jurijem šele na vrhu razvezala in skrbno pospravila plezalno opremo. Kaj prida je ni bilo: konopna vrvi, že malo oguljena, kladivo, narejeno v kovačnici ter nekaj kroparskih in jeseniških klinov. Iz nahrbtnika pa sva vzela kvedrovec, vanj pa pospravila plezalke s filcastim podplatom. Malo sva še pokramljala in odhitela čez Škarjev rob v dolino do stare kočice pod Storžičem.

Med potjo sva se ozirala v steno Storžiča, kamor sta bila zjutraj namenjena tudi Edi Perko in Joža Cankar. Ker ju nisva nikjer videla, sva mislila, da zaostajata in da bosta kasneje izstopila. Sredi popoldneva, ko sem že doma počival, me je načelnik GRS Tržič Nadko Salberger obvestil, da se je v steni Storžiča zgodila nesreča. Edi in Joža se nista vrnila, in jim je treba iti v pomoč.

Že pripravljeno opremo sem zmetal v nahrbtnik in skoraj v teku pohitel za ostalimi reševalci, ki so že bili na poti proti Storžiču. O kakšnem prevoznem sredstvu takrat ni bilo misliti, vendar sem se ostalim reševalcem pridružil že čez slabo uro. Dohitel sem jih na plazu pod steno Storžiča.

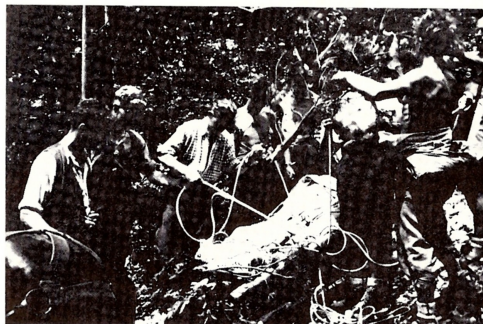
Poleg lastne plezalne opreme smo nosili še reševalni sedež, nekaj konopnih vrvi in platnene vreče. Za takratni način reševanja iz stene pa je bil obvezen reševalni drog. Naša oblačila so bila dokaj preprosta: lodnaste pumparice, flanelaste srajce, volnena kapa, doma pleten pulover in dokolenke. Obuti smo bili v s kroparskimi žebli okovane čevlje. Imeli smo še platneno vetrovko ter plezalnike s filcastim podplatom.

Kljub lepemu vremenu smo nekam tiho, vendar hitro napredovali do Bivaka. Čutili smo, da bomo priče prve povojne smrtno nesreče med tržiškimi alpinisti. Pod zahodnim grebenom sta nekaj metrov narazen še navezana ležala oba mlada alpinista — Edi in Joža. Resnico, kako je prišlo do nesreče — mogoče je prvi omahnil in drugega

potegnil za seboj, ali pa tudi ne — sta vzela s seboj v prerani rob. Ob tej reševalni akciji, ko sem prvič pred seboj videl mrtvega človeka, in to prijatelja-alpinista, sem nehote pomislil, ali sta preplezana smer in uspeh sploh vredni tolikšnih žrtev. Na mene, mladega alpinista-reševalca, je ta nesreča pri vseh moji kasnejši alpinistični dejavnosti močno vplivala. Resen ukaz vodje reševalne akcije pa je pregnal temačne misli. Treba je bilo misliti na transport v dolino. Z vrvmi smo spuščali ponesrečenca in do večera prišli do skoka pod Bivakom. Zaradi teme smo morali sestopiti in oditi do kočice pod Storžičem. Brez besed smo utrujeni plegli po pogradih, o kakšnem spanju pa ni bilo govora. Obnavljaj sem dogodke tega dne in vedno znova sta se mi prikazovala obraza tovarišev, ki počivata v snežni razpoki pod Bivakom.

Ob prvem jutranjem svitu smo že bili pod skokom in nadaljevali s spuščanjem ob plazu. Nosila smo okrasili s planinskim cvetjem. Žalostni smo odšli v dolino z mislijo, da dveh alpinistov ne bo več med nami.

Zivljenje pa teče svojo pot in čas zaceli rane. Radi se spominjamo veselih dogodkov, nekaterih žalostnih pa se vendarle ne da pozabiti. V spomin na to nesrečo v zahodnem grebenu Storžiča pa ta greben imenujemo Cankarjev greben.

Transport obeh alpinistov v dolino

NOVINARSKO IN ANALITIČNO O NESREČI NA ZELENICI

«Poslušaj! Plaz z Begunjščice je zasul skupino dijakov in učiteljev! Večina se je rešila, nekateri so ostali v plazu. Gorski reševalci so na poti,» mi je pred desetimi leti pozno popoldne po telefonu sporočil novico Janko Damjanovič. Tisto turobno januarsko torkovo popoldne je dežural na stalni službi UNZ v Kranju.

Tistikrat še nisem imel potrebne planinske opreme. Sedel sem v fička in si šel sposoditi opremo. Se preden sem šel na Ljubelj, sem obvestil dežurnega urednika, da se zvečer oglasim s poročilom z Ljubelja.

Moker sneg je že od Podljubelja navzgor izrival dož. Restavracija na Ljubelju je bila polna. Skupina dijakov je sedela pri mizah. Iz oči jim je vel strah. Ostali so brez štirih sošolcev in dveh učiteljev. Na spodnji postaji žičnice so čakali vojaki-graničarji z lopatami, da se odpeljejo do Vrtače. Pred njimi se je v meglo in sneg odpravljala že prva skupina gorskih reševalcev. Veter je bril vse močnejše. Vidljivost se je zmanjšala, vedno bolj je snežilo. Iz minute v minuto je ugašalo upanje za zasute v plazovih...

Zvečer so reševalci z Zelenice pripeljali tri trupla. Iskanje preostalih ponesrečenecv so morali zaradi nevarnosti novih plazov prekiniti.

Radovedne novinarje reševalci tudi naslednji dan niso spustili na prostor, kjer se je zgodila nesreča. Begunjščica še vedno ni stresla vseh plazov v zeleniški kotel. S sedežnice sem lahko videl približno mesto, kjer je plaz zajel otroke in učitelja. V Koči na Zelenici smo z vprašanji vrtali v redkobesedne reševalce. Nihče med njimi ni mogel razumeti odločitve učiteljev, da so s skupino sedemindvajsetih otrok, kljub slabemu vremenu, odšli proti Ljubelju.

To sem po tragediji zapisal v svojo beležko. Tudi kasnejše temeljite analize tragedije so pokazale, da vodstvu sedežnice ne gre očitati stvari, ki bi jih lahko označili kot »povod za tragedijo«.

Pavle Šegula, ki v slovenski GRS zanesljivo največ vé o plazovih, je o reševalni akciji na Zelenici v strokovnem časopisu Obramba in zaščita objavil obsežen prispevek. Iz njega povzemam:

«Sedežnica je v ponedeljek 10. 1. 1977 nehala obratovati, ker je veter presegel kritično hitrost 10 m/s kar za 4 m/s več od dovoljene. S tem na zgornji postaji ni bilo nikogar, ki bi naslednji dan lahko poskrbel za varno vožnjo, očistil sneg in pregledal traso. Ker ni kazalo na neposredno nevarnost plazov, delavec pred povratkom v dolino ni postavil table s svarilom o nevarnosti plazov. Tak je utečen postopek, saj bi svarila ne jemali resno, če bi ga postavljali vselej, kadar sedežnica ne obratuje.

Delavci so zapustili tudi srednjo postajo sedežnice, ko so naslednji dan ugotovili, da ni možnosti za delo in da se nevarnosti zaradi vetra pridružuje še nenehno rastoča nevarnost plazov, pred katerimi srednja postaja ni zavarovana, če dobijo velike ali izjemne razsežnosti.

Velika škoda je, da ni bilo mogoče vzpostaviti telefonske zveze in da je vojak v karavli ob pozivu iz doma Iskre ponevedoma dal napačno informacijo, češ da žičnica obratuje.

Zahtevno stensko reševanje

Vse navedeno lahko štejemo k spletu okoliščin, ki so prispevale k temu, da je skupina usodnega dne odrinila na preval Zelenice, namesto da bi ostala v domu ali se odločila za sestop preko Završnice

v Zirovnico. Tako se je namerilo, da so se dijaki in vzgojitelji znašli v metežu, vetru in megli ob zapuščeni sedežnici, očitno ne da bi se zavedali, v kakšno nevarnost se odpravljajo.

Napake so bile hude in usodne:

Kaže, da so pogršili že v domu, ko so spregledali ali pa niso upoštevali opozorila službe plazov Metereološkega zavoda SRS, ki je za ta dan dala v radiu naslednje obvestilo: »V Julijskih Alpah je zapadlo nekaj novega suhega snega, zato se je nevarnost snežnih plazov povečala.«

Ce se skupina že ni odločila za povratek in sestop proti Zirovnici, bi morali sestop proti Ljubelju organizirati po pravih hoje na nevarnem terenu. Tega pa niso storili. Ker je bila Koča na Zelenici tisto zimo zaprta (odločba inšpekcije za zahtevana nujna popravila), ni bilo oskrbnika, ki bi opozarjal neprevidneže...«

Za tragedijo so krivi plazovi, grmade snega, tone snega, ki se pogosto valijo s pobočij Begunjsčice, ali pa tisti, ki so gledali Zelenico samo v lepem vremenu, ko so tam zgoraj načrtovali veliko slovensko smučarsko središče. Graditi so ga začeli v začetku šestdesetih let. Takrat so preprosto pozabili na nevarnosti. Šele leta 1964, ko je bil zgrajen prvi del žičnice so se njegovi načrtovalci in skrbniki spomnili na nevarnosti. Takrat je bilo prepozno, da bi kdorkoli od planincev ali gorskih reševalcev izrazil dvom o smotrnosti te naložbe...

28

Janez Lončar-Šodr

PODOŽIVLJANJA

Že na začetku svoje alpinistične poti sem se srečal z gorsko reševalno službo. To je bilo v stebri storžiške stene, ko je prijatelj v navezi padel štirideset metrov. S soplezalcem sva ga spustila na polico v steni, od koder se nama je oglasil in povedal, da je z njim kolikor toliko v redu in da plezati ne more več. Kljub temu naju je zanj močno skrbelo. Še bolj pa mi je bilo tesno ob odhodu drugega soplezalca, ki je nenavezan splezal še zadnji raztežaj do vrha stene in stekel v dolino po pomoč.

Sedel sem na polički pod vrhom stebra, varovan v klin, ki je na srečo zadržal padec. Do prihoda domačih reševalcev sem bil vseskozi v stiku s ponesrečenim, ga bodril in preganjal negotovost. Tokrat je Jankota rešila nova čelada, ki je prestregla glavni udarec. Takrat je bila take vrste zaščita pri nas še zelo redka.

Hrepenenje se nam je tisto poletje izpolnilo z odhodom na alpinistični tabor za Akom, končalo pa s prelepimi vzponi v Martuljskih stenah in s smrtjo prijateljev Toma in Uroša. Njuna smrt v steni široke peči nas je vse močno potrla.

Dojel sem, da se v gorah zaradi neizkušenosti, nepazljivosti ali naravnih danosti ne konča vedno le s praskami.

Večina mojih prijateljev iz našega alpinističnega odseka se je najprej kot pripravniki, nato pa po obveznem stažu in izpitih, pridružila gorski reševalni službi. Bili smo mladi, zagnani, gore so nam nudile najlepše trenutke, in težave smo z lahkoto premagovali.

Nismo pa ob vsem tem pozabili na naše prostovoljno prevzete dolžnosti slehernemu pomagati v gorah. Že občutek, da si tovarišu, plezalcu v steni, planincu v gorah ali komurkoli drugemu pomagati, odtehta vse napore in težave reševanja.

Minila so leta. Nekateri dogodki so se zarezali v spomin bolj, drugi manj močno. Najpretseljivejši niso zbledeli nikoli, a so močno vplivali tudi na moj odnos do življenja in do družbe, v kateri živim.

V meglenem jesenskem dnevu je kamniti plaz v Bavarski smeri pretrgal nit življenja našemu dobremu prijatelju in načelniku AO Tržič, Riku. Močno pretreseni smo ga prinesli v kapelico v Vratih in žalost se je naselila v naših srcih.

29

Tudi padec alpinista v Črnem grabnu je bil smrten, našo resnost in zamišljenost pri počitku na Zlatorogovih policah nam je preganjal vedno vedri Uroš z Jesenic.

Mojstranskim reševalcem smo pomagali pri reševanju Marjana iz Bohinjske smeri v zahodnem delu Stene. Pozno popoldne smo hiteli na Luknjo in naprej po Bambergerjevi poti, ker nas je že lovila noč. Na policah zahodne stene smo bivakirali in ob prvem svitu začeli z reševanjem. Marjan si je poškodoval stopalo. Rešili smo ga iz Stene in se po isti poti z njim spustili v dolino.

Priprava nosil za reševanje iz plezalnih smeri

Tržiška reševalna ekipa je srečno opravila reševanje v Bavarski smeri. Mene so »sneli« s povratka iz Skalaške smeri. Še isto popoldne smo s težko reševalno opremo na hrbtih plezali po Slovenski smeri in po Zlatorogovih policah do izstopa Bavarske smeri, kjer nas je ujela noč. Ker nam nevarnost poškodbe padlega plezalca ni bila znana, smo kljub temi začeli z reševanjem. Kaj hitro smo zabili kline, uredili sidrišča in ostalo opremo, potrebno za spust do ponesrečenega. Naju s Slavom so spustili navzdol v globine stene in noči.

30

Polomljenega, vendar živega plezalca in njegovega tovariša v navezi smo oskrbeli in dvignili iz Bavarske smeri na polico, kjer smo skupaj bivakirali to noč.

Jutro je hitro minilo v nošnji poškodovanega po Zlatorogovih policah, spuščanju po Slovenski smeri do vznožja Stene in do Aljaževega doma. Njegova hvala za hitro in učinkovito pomoč je bila vzpodbuda za nas vse. Fanta sem še srečal v gorah.

Po meglenem in deževnem jutru smo ostali v Vratih. V takem vremenu, razen kadar nas je presenetilo med plezanjem, nismo odšli nikamor. Toda tokrat smo le morali, pa čeprav le po poti čez Prag na Kredarico. Tako smo hiteli, da sem imel občutek, da mi iz telesa ne odteka samo znoj. Pa kaj ne bi! Strele so opoldne švigale po grebenu Malega Triglava, na katerem so bili še planinci. Vzpon na greben je bil lahek. V pobliskih Elijevega ognja in v stalnem pričakovanju ponovnega treskanja smo hiteli z reševanjem poškodovanih. Z reševalnim sedežem na hrbtu sem nosil ponesrečenca, ko so me spuščali z grebena do vznožja. Fant je bil pri zavesti in zelo težak. Iz sebe sem iztisnil še zadnje moči, da sem ga ponesel še naprej in ga ob pomoči prijateljev odložil pri zdravniku v Koči na Kredarici. Težko mi je bilo, ko sem dober teden pozneje izvedel, da je fant zaradi posledic udarca strele umrl.

Vse več ljudi je potrebnih sprostitev in aktivnega odmora. Veliko jih išče zadovoljstva v gorah in planinah. Ne le narava, ki včasih s svojo nepredvidljivo muhavostjo zagode še tako zagrizenim planincem, temveč tudi ljudje sami s svojo nepremišljenostjo in slabo opremljenostjo izzivajo nevarnosti. Gorski reševalci ne sprašujemo, zakaj se je kdo ponesrečil, temveč se klicu na pomoč takoj odzovemo. Kasneje pa ugotavljamo vzroke in okoliščine nesreče prav zato, da bi lažje zgradili sistem preprečevalnih ukrepov, da bi bilo nesreč v gorah čim manj.

31

ZELENIČARJI

Kdor je kdaj občudoval mogočnost narave, ko je Begunjščica stresala silne snežne gmote s svojih nederij, kdor je kdaj po viharni noči zarezal prvo jutranjo smučino v deviško zglajeno belino zeleniškega plazu, kdor je le enkrat poslušal pripovedi Tinčka in Zavrotarja v zimskem večeru na Zelenici, ta se bo le težka uprl notranji sili, da se znova in znova ne bi vračal semkaj. Tudi za desetino tržiških gorskih reševalcev to velja, ki že tam od leta 1964, ko se je prvič zavrtelo vreteno zeleniške žičnice, skrbje za varnost tamkajšnjih smučičev.

Prevoz ponesrečenca z akia čolnom

Trdo je včasih delo zeleniških reševalcev. Smučiče je strmo, večkrat trdo in ledeno, razpotegnjeno v dolgo dolinico izpod Triangla do Ljubelja. Ko se rojeva zimski dan, pridejo semkaj. Priprava reševalne opreme, kratek prijateljski klepet z žičničarji, pogled v opasti, polico nad plazom. Bo smuka varna? Prve jutranje smučine, včasih v celcu včasih najbolj vestno zlikani strmini.

Kaj vse so doživeli ti fantje na zeleniških smučičih! Izpah rame, ko klen možak stiska zobe od bolečine, pa v peklenskem mrazu drse povoj iz otrplih prstov... Nedeljski smučar je izgubil smučko sredi strmine in jo je treba poiskati v bukovju pod žičnico... Odprt zlom golenice, ki ga ponesrečeno dekle tako možato prenaša, kot najbolj žilava planinska grča... V grapi v Begunjščici se je težko ponesrečil prijatelj... Prestrašeni malček, ki se je izgubil v megli pod steno... Z eksplozivom je treba streti grozečo nevarnost snežnih opasti, ki zlovešče visi nad smučičem... Srčnega bolnika je treba po poledeneli cesti kar najhitreje spraviti do zdravnika... Leto za letom gre že tako. Sobota, nedelja, pa spet nedelja in sobota. Šestkrat, kako leto sedemkrat, se po štirje možje zvrste v dežurnjih ob koncih tedna. Na pomlad, ko v dolini že diši po pomladi, ko se že kade zorane brazde, ko že vabijo kopne stene, takrat je najteže.

Vztrajati je treba do konca. Dokler se tam nekje po majskih praznikih kolesa žičnice dokončno ne zaustavijo.

A drugo leto pridejo spet. Z enakim žarom, z vedno nasmejanimi veselimi obrazi in kleno voljo. Starejše zamenjajo novi obrazi. Le Zelenica je vedno znova deviško lepa in ni se ji moč upreti! Zeleničarji...

REŠEVANJE NEKOČ IN DANES

Reševanje leta 1937 v severni steni Velikega vrha

in leta 1986 v triglavski steni

ČLANSTVO POSTAJE GRS TRŽIČ V LETU 1987

Izredni člani:

1. Alojz BERGANT
2. Karel GLOBOČNIK
3. Jože JAGODIČ
4. Jernej JANUŠ
5. Rajko MARENČIČ
6. Marjan PERKO
7. Avgust PRIMOŽIČ
8. Nadislav SALBERGER
9. Drago ŠTEFE
10. Janez ŠTEFE

Člani:

1. Matjaž ANDERLE
2. Filip BENCE — inštruktor GRS, reševalec-letelec
3. Slavko FRANTAR
4. Janez GROHAR
5. Marjan GROS
6. Vili GLOBOČNIK — miner snežnih plazov
7. Joža JANUŠ
8. Janko JERMAN — miner snežnih plazov
9. Janez KAVAR — vodnik lavinskega psa
10. Tomaž KAVAR
11. Franci KAVČIČ
12. Janko KERMELJ
13. Matjaž KOS — vodnik lavinskega psa
14. Anton KRALJ — inštruktor GRS, reševalec-letelec
15. Milan KUTIN
16. Janez LONČAR
17. Dušan MARKIČ
18. Franci PRIMOŽIČ
19. Andrej ROBIČ — inštruktor GRS, zdravnik, reševalec-letelec
20. Jože ROZMAN

21. Janez ROŽIČ
22. Jože ROŽIČ — miner snežnih plazov
23. Ludvik ROŽIČ
24. Nadislav ROŽIČ
25. Peter ROŽIČ
26. Marjan SALBERGER — inštruktor GRS
27. Stanko SOVA — vodnik lavinskega psa
28. Dušan SREČNIK
29. Marijan STAMCAR
30. Vinko SVAB
31. Iztok TOMAZIN — zdravnik, reševalec-letalec
32. Vili VOGELNIK
33. Elimir ZRIM

Pripravniki:

1. Mirko KUNŠIČ
2. Alojz MARČUN
3. Janko MEGLIČ
4. Franci MEGLIČ
5. Jože ROMŠAK
6. Mira ZAMAN — zdravnik, reševalec-letalec

**ODBOR POSTAJE GRS TRŽIČ
V JUBILEJNEM LETU 1987**

Načelnik:	Anton KRALJ
Namestnik načelnika:	Filip BENČE
Gospodar:	Peter ROŽIČ
Namestnik gospodarja:	Marijan STAMCAR
Blagajnik:	Stanko SOVA
Tajnik:	Janez KAVAR
Člani:	Marjan GROS Franci KAVČIČ Janez LONČAR Nadislav ROŽIČ Elimir ZRIM

36

ZAHVALA

Pri izdaji zbornika ob 50-letnem jubileju GRS v Trziču so nam pomagali:

ALJANČIČ FRANCI
BOMBAŽNA PREDILNICA IN TKALNICA TRŽIČ
BUKOVNIK MARJAN
CEGLAR TONE
COKLA KAVA-BAR EMA FURLAN
DELO LJUBLJANA
DŽUKANOVIČ TONE
ELAN BEGUNJE
GOZDNO GOSPODARSTVO KRANJ
JEKOVEC PETER
KNĚP ANDREJ
KVARNER EXPRESS LJUBLJANA
LABOD — TOVARNA OBLAČIL NOVO MESTO
MAVRIČ DUŠAN
MERCATOR TRŽIČ — TOZD PRESKRBA
MLADINSKI SERVIS KRANJ
NJEGOVAN DRAGAN
OBRTNO PODJETJE TRŽIČ
PAPIRNICA VEČE
PEKO TRŽIČ
PERNE VINKO
RAKAR ERIKA
ROMIH VILI
SGP GRADBINEC KRANJ
SGP TRŽIČ
SELIŠKAR VINKO
SLATNAR JANEZ
SLOVENJALEŠ LJUBLJANA
ŠIVIC MARJAN
TOKOS TRŽIČ
ULČNIK JOŽA
UZAR MAKS
ZAPLOTNIK MILENA
ZUPAN JURIJ
ZUSGP TOZD UČNE DELAVNICE

Za pomoč se vsem iskreno zahvaljujemo!

Tržiški gorski reševalci

37

VIRI:

1. Viktor Kraglj, Zgodovinski drobci župnije Trzič, 1936
2. Planinski vestnik, letnik 1968, št. 10, str. 467 — Janez Kavar st., Drobci iz zgodovine Podružnice SPD v Trziču, str. 473 — Marjan Perko, Zgodovina tržiškega alpinizma
3. Osebni arhiv Nadislava Salbergorja
4. Osebni arhiv Avgusta Primožiča
5. Osebni arhiv Marjana Perka
6. Marjan Salbergar — GRS postaja Trzič, Statistični podatki 1937—1987
7. Marjan Salbergar — Pregled smrtnih nesreč v Trziškem gorskem okolišu 1937—1987
8. Dr. Miha Potočnik, Srečanja z gorami, 1968, str. 253 — Ob 50-letnici slovenske GRS
9. Arhiv postaje GRS Trzič, Poročila o nesrečah, Poročila o nesrečah na smučišču Zelenica

Izdala: Postaja GRS Trzič

Uredila: Janez Kavar in Mirko Kunšič

Lektorirala: Biljana Blaževska

Fotografije: Janko Kermelj, Mirko Kunšič, Marjan Gros (naslovnica) in dokumentacija GRS Trzič

Klišeji DELO Ljubljana

Tisk: ZUSGP TOZD Učne delavnice

Naklada: 500 izvodov

Vsi prispevki in vse delo pri urejanju tega zbornika so brezplačni in prostovoljni.